

УДК 658.012.8:338.48-043.86(477)

*Т. Г. Васильців,**д. е. н., професор, в. о. завідувача відділу соціально-гуманітарного розвитку регіонів, ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України"*

ORCID ID: 0000-0002-2889-6924

*Р. А. Лукак,**д. е. н., доцент, професор кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет*

ORCID ID: 0000-0002-1830-1800

*О. В. Рудковський,**д. е. н., професор, Варшавський університет сільського господарства, провідний науковий співробітник, Інститут кормів та сільського господарства Поділля Національної академії аграрних наук України*

ORCID ID: 0000-0003-1551-7865

*С. О. Бєлікова,**аспірант, Національний інститут стратегічних досліджень*

ORCID ID: 0000-0002-8969-3790

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.11.10

АСПЕКТИ БЕЗПЕКИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

T. Vasylytsiv,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Acting Head of the Department of Social and Economic Development of the Regions, State Enterprise "Dolishnyi Institute of Regional Research of NAS of Ukraine", Lviv, Ukraine

R. Lupak,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Economics, Lviv University of Trade and Economics, Lviv, Ukraine

O. Rudkovsky,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Warsaw University of Life Science's, Warsaw, Poland, leading researcher, Institute of Forage and Agriculture of Podillya of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine

S. Byelikova,

post-graduate, National Institute for Strategic Studies

ASPECTS OF SAFETY OF DEVELOPMENT OF UKRAINE TOURISM IN THE CONDITIONS OF HYBRID THREATS

Визначено сукупність обставин, що вказують на необхідність вирішення проблем забезпечення достатнього рівня безпеки розвитку туристичної галузі України в умовах гібридного протистояння. Ідентифіковано особливості функціонування туристичної галузі (залежність від навколишнього природного середовища та якості ринкової інфраструктури, потреба у збереженні соціально-економічної стабільності держави, використання іміджу держави, висока інвестиційна місткість, активне застосування механізмів страхування, сезонність попиту на туристичні продукти), у контексті яких реалізуються заходи державної політики забезпечення безпеки її розвитку. Охарактеризовано проблемні аспекти розвитку туристичної галузі України, що стримують формування внутрішнього ринку туристичних послуг європейського зразка. Визначено механізми (інституційно-правовий, організаційно-адміністративний, фінансово-економічний, соціально-психологічний) та засоби забезпечення безпеки розвитку туристичної галузі в Україні. Виділено чинники, що дозволяють стимулювати зростання рівня безпеки розвитку сфери туризму України. Зроблено висновки щодо вибору пріоритетних напрямів розвитку туристичної галузі України в умовах посилення гібридних загроз.

The set of circumstances, which indicates the necessity of solving the problems of providing an adequate level of safety of development of the tourism industry of Ukraine in the conditions of hybrid confrontation, is determined. Accordingly, in the context of the crisis and the deterioration of the parameters of the functioning of the domestic market, the tourism sector could actively develop, stimulate economic progress and create jobs. In accordance with the accepted structure of the subsystems of the tourism industry (institutional, organizational, functional, economic, demand for services, related infrastructure), features of the tourism industry (dependence on the environment and the quality of market infrastructure, the need to preserve socio-economic stability) are identified. state, use of the image of the state, high investment capacity, active use of insurance mechanisms, seasonality of demand for tourist products) in the context of which measures of the state policy of ensuring the safety of its development are implemented. The problematic aspects of the development of the tourism industry in Ukraine, which impede the formation of the internal market of tourist services of the European standard, are characterized. The following trends in the tourism industry of Ukraine are highlighted: active development of domestic tourism, which began after political and social changes in 2014; the redistribution of consumer confidence among Ukrainian citizens regarding recreation, which involves providing benefits to the budget tourism of the population; the reduction of foreign tourists arriving for recreation in Ukraine, as a result of military events and a turbulent situation in large cities; redistribution of tourist flows in the middle of the country within which the basic territorial centers of tourism are formed. The mechanisms (institutional-legal, organizational-administrative, fiscal-economic, social-psychological) and means of ensuring the security of development of the tourist industry in Ukraine are determined. The factors which allow to stimulate the growth of the level of safety of development of tourism sphere of Ukraine are allocated. Conclusions are made on the choice of priority directions of development of the tourist industry of Ukraine in conditions of increasing hybrid threats.

Ключові слова: туристична галузь, безпека розвитку, гібридні загрози, туристична діяльність, державна політика.

Key words: tourism industry, development security, hybrid threats, tourism activity, state policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Україна володіє необхідними та унікальними ресурсами, які формують передумови для забезпечення безпеки розвитку туристичної галузі (вигідне географічне розташування, сприятливий клімат, різноманітний рельєф, унікальне поєднання природно-рекреаційних ресурсів та культурно-історичної спадщини, санаторно-курортна база, гостинність, відкритість країни (відносно сприятливий візовий режим для іноземних туристів)). Відповідно, в умовах кризи та погіршення параметрів функціонування внутрішнього ринку сектор туризму міг би активно розвиватися, стимулювати економічний прогрес та створювати робочі місця. Водночас це вид економічної діяльності надзвичайно вразливий до будь-яких потрясінь (економічних та політичних криз, війн, військових заворушень, терористичних атак, природних катаклізмів тощо). При цьому він характеризується й рисами швидкого відновлення після несприятливих обставин [1, с. 30; 2].

В умовах активного зростання гібридних загроз (збереження тимчасової окупації частини території України та збільшення на них масштабів військових дій, відсутність дієвих механізмів повернення кримського півострова), що посилюються внутрішньою політичною та економічною кризою спостерігаються негативні явища у туристичній галузі, зокрема в частині втрати третини туристично-рекреаційного потенціалу, повільної розбудови курортної інфраструктури для забезпечення достатньої якості прийому та обслуговування туристів переорієнтованих на відпочинок з Криму, відсутності

досвіду та достатнього людського капіталу для впровадження сучасних технологій у туристичну діяльність, низького забезпечення галузі достатнім рівнем міжфункціональних взаємозв'язків із спорідненими галузями (авіаційною, морською, річковою тощо). За таких обставин актуалізується необхідність пошуку і реалізації дієвих механізмів забезпечення безпеки розвитку туристичної галузі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми забезпечення національної безпеки та розвитку економіки України широко досліджені у працях таких науковців: В. Бойко, З. Варналій, О. Власюк, В. Волошин, В. Горбулін, Я. Качмарик, А. Мокій, Ю. Пинда, О. Іляш, М. Флейчук, А. Шехлович та ін.

Особливостям розвитку туристичної галузі присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів як Л. Захаричева, А. Козаченко, В. Королько, І. Олейник, Ю. Палехі, Г. Почепцова, О. Родіонова, А. Фірюліної, А. Дейяна, Б. Джі, П. Друкера, М. Мескона, Д. Огілві, Д. Траута та ін.

Аналіз основних праць у розрізі зазначених науковців дозволив дійти висновку про те, що ними зроблено значний внесок у дослідження проблем забезпечення розвитку туристичної галузі. Щодо економіки України та характеру розвитку її туристичної галузі в умовах гібридних загроз неможливо в повній мірі прийняти комплекс висновків науковців про перспективи туристичної діяльності вітчизняних суб'єктів господарю-

Таблиця 1. Особливості державної політики забезпечення безпеки розвитку туристичної галузі

Особливості функціонування туристичної галузі	Особливості державної політики забезпечення безпеки розвитку туристичної галузі
Залежність від природно-кліматичних умов та природно-ресурсного потенціалу території, наявності пам'яток архітектури і культурної спадщини	<ul style="list-style-type: none"> • дотримання параметрів економічної безпеки; провадження сучасних стандартів безпеки у виробничих сферах реального сектора економіки; • контроль захисту від забруднення земель та навколишнього природного середовища; • прогнозування ризиків техногенних катастроф; • активна державна політика із збереження і відновлення пам'яток культури і архітектури
Необхідність паритетного розвитку та модернізації транспортної, туристичної та готельно-ресторанної та інших інфраструктур	<ul style="list-style-type: none"> • створення сприятливого економіко-правового середовища реалізації інтеграційних і партнерських проектів суб'єктів комплексу; • формування вигідних і безпечних умов реалізації проектів ДПП з розвитку дорожньо-транспортної та іншої інфраструктури територій
Наявність сформованого іміджу держави як країни зі стабільною соціальною та політико-економічною ситуацією	<ul style="list-style-type: none"> • модернізація системи митної та внутрішньої безпеки; • впровадження та реалізація сучасних соціальних стандартів якості життя; • високий рівень протидії терористичним загрозам; • дотримання політичної стабільності
Висока інвестиційна місткість та гарантування безпеки інвестицій в об'єкти готельно-ресторанної сфери	<ul style="list-style-type: none"> • покращення інвестиційної привабливості територій; • скорочення дозвільної погоджувальної систем; • удосконалення параметрів інвестиційної безпеки та державних гарантій в інвестиційних процесах
Висока потреба у страхуванні ризиків споживачів послуг	<ul style="list-style-type: none"> • державна підтримка становлення і розвитку системи страхування фінансових, виробничо-технологічних, транспортних, валютно-комерційних, форс-мажорних та інших ризиків; • формування економічно безпечного вітчизняного туристичного продукту
Сезонність попиту на туристичні продукти	<ul style="list-style-type: none"> • активна державна політика з структурно збалансованого і диверсифікованого розвитку форм та видів туризму; • мінімізація ризиків функціонування та розвитку нетрадиційних та альтернативних видів туризму, приватного туристичного бізнесу на сільських, гірських, віддалених та інших територіях

вання. Відповідно існує необхідність дослідження аспектів безпеки розвитку вітчизняної туристичної галузі в умовах активного посилення зовнішніх політико-економічних загроз.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті полягає в обґрунтуванні особливостей, системних проблем та механізмів забезпечення безпеки розвитку туристичної галузі України в умовах гібридних загроз.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Специфікою туристичного комплексу економіки є неможливість його віднесення до однієї конкретної галузі в теоретичному і статистичному розумінні цього слова. Галузь як основний структурний підрозділ народного господарства представляє собою сукупність підприємств, що виконують однакові за змістом соціально-економічні функції незалежно від територіального розташування підприємств та їх організаційно-правової форми. Очевидна суміжність туристичної діяльності з різними сферами суспільного виробництва. Все це підкреслює не лише значущість галузі в економіці держави, а й майбутнє зростання її впливу на інші сфери національного господарства.

Суперечливими є твердження науковців щодо забезпечення безпеки розвитку туристичної галузі, які зводяться до визначення базових основ функціонування (рекреаційної привабливості території, якості

туристичного обслуговування, інтенсивності туристичних потоків тощо). Безпеки розвитку неможливо досягнути не врахувавши аспекти державного регулювання, які відрізняються в міру галузевих розбіжностей.

Відповідно до прийнятої структури підсистем туристичної галузі (інституційно-організаційна, функціонально-господарська, територіально-господарська, попиту на послуги, супутньої інфраструктури) можна виділити її особливості та проаналізувати особливості державного регулювання забезпечення безпеки розвитку досліджуваної галузі (табл. 1).

Туристична галузь об'єктивно перебуває у прямій залежності від природно-кліматичних умов, що формують базові принципи створення галузевого продукту і часто стають непрогнозованими загрозами у забезпеченні її безпеки розвитку. Неможливо здійснювати туристичну діяльність без проведення аналізу природно-ресурсного потенціалу територій, архітектурної і культурної спадщини, що часто стають головним чинником туристичної привабливості територій.

Іншим аспектом безпеки розвитку є інфраструктурне забезпечення, яке багатьма фахівцями із туризму розглядається як основний чинник функціонування галузі. Важко з цим не погодитися. Так, відсутність відповідних об'єктів створює не лише ризики для відпочиваючих, а й перешкоджає економічному розвитку території. В Україні таких випадків є чимало і кожному з регіонів нашої держави властиво досить повільно вирішувати відповідні проблеми.

Рис. 1. Механізми та засоби забезпечення безпеки розвитку туристичної галузі в Україні

Вкрай важко розвивати туристичну галузь, якщо імідж держави лише формується у площині стабільного соціального та політико-економічного функціонування. Для України із початку незалежності властиво перебувати у політико-економічній кризі, що особливо посилилась у результаті гібридного захоплення територій. Відповідне збереження таких тенденцій не дозволить суб'єктами туристичної діяльності досягнути високих економічних результатів і наша країна й надалі перебуватиме у зоні туристичних інтересів лише сусідніх країн.

Існують й фінансові передумови, які визначають темпи розвитку туристичної галузі. Йдеться про високу інвестиційну місткість та гарантування безпеки інвестицій в об'єкти готельно-ресторанної сфери. Так залучення туристів можна пришвидшити за умови присутності на внутрішньому туристичному ринку відомих мережевих готельно-ресторанних комплексів, що вимагає від органів державної влади підвищити рівень прозорості і

ефективності дозвільної системи, забезпечити формування фінансово-економічних стимулів для потенційних інвесторів, активізувати роботу щодо розробки інвестиційних проектів та ін.

Також існує потреба у створенні страхового ринку, де кожному із суб'єктів буде гарантовано захист у здійсненні їх туристичних операцій. Важливим є й розвиток системи страхування фінансових, виробничо-технологічних, транспортних, валютно-комерційних, форсмажорних та інших ризиків, які впливають на ефективність туристичної діяльності.

В Україні існує потреба у концентруванні системи державного регулювання на забезпечення структурно збалансованого і диверсифікованого розвитку форм та видів туризму, мінімізацію ризиків функціонування та розвитку нетрадиційних та альтернативних видів туризму, приватного туристичного бізнесу на сільських, гірських, віддалених та інших територіях. Таким чином, дії органів державної влади повинні бути направлені на

забезпечення належної адаптації суб'єктів туристичної діяльності до сезонності попиту на туристичні продукти.

В умовах дії потужних стримуючих чинників і обмежень, вплив на подолання яких залежить не лише від внутрішніх можливостей, але й в значній мірі визначається зовнішніми чинниками, органам державного управління слід шукати перспективні ніші розвитку внутрішнього ринку, потенціал яких високий, але не використовується в достатній мірі [3, с. 318—319; 4, с. 187—191]. До таких секторів об'єктивно відноситься туризм та сфера рекреації.

Звичайно, основним чинником поліпшення ситуації у сфері внутрішнього туризму в Україні є стабілізація економічної та військово-політичної ситуації, наслідком чого стане покращання споживчих настроїв та зростання платоспроможного попиту вітчизняного населення на відпочинок. Позитивні зміни та стабілізація ситуації в регіонах країни істотно покращать туристичний імідж держави й на світовому ринку туристичної індустрії та забезпечать зростання обсягів іноземних туристів.

Вважаємо, що пріоритетне значення у посиленні безпеки розвитку туристичної галузі України має диверсифікація напрямів туристичної діяльності та рекреації, перерозподіл сегментів та зміщення акцентів у бік розвитку внутрішнього ринку туристично-відпочинкових послуг. Свідченням актуальності таких напрямів є такі тенденції в галузі: активний розвиток внутрішнього туризму, що розпочався після політичних та суспільних змін у 2014 р.; перерозподіл споживчих настроїв громадян України щодо відпочинку, що передбачає надання переваг населенням внутрішньому бюджетному туризму; скорочення іноземних туристів, які прибувають з метою відпочинку в Україну, внаслідок військових подій та неспокійної ситуації у великих містах; перерозподіл туристичних потоків в середині країни у рамках якого формуються базові територіальні центри туризму [5, с. 191—192; 6, с. 140—50; 7, с. 55—70].

Виділимо зростання частки громадян, що не планують відпочивати, та громадян, що не мають можливості подорожувати, частки відпочиваючих у Карпатах та у замських будинках, а натомість скорочення частки громадян, що планують поїхати відпочивати за кордон чи в Крим. За інформацією власників турагентств та фахівців сфери гостинності, кількість внутрішніх туристів збільшилася, зокрема зросла відвідуваність українцями Карпатського регіону та південних областей.

Невід'ємною складовою туристичної галузі є вигідне та зручне авіаційне сполучення і перевезення пасажирів. Втім, на вітчизняному внутрішньому ринку перевезення пасажирів спостерігаються негативні тенденції. Серед основних чинників, які призвели до спаду попиту на авіаперевезення, — складна військово-політична ситуація в державі, економічна криза, анексія Криму, рекомендації з безпеки польотів низки міжнародних організацій та органів ЄС оминати альтернативними маршрутами частину повітряного простору України та пов'язане з цим у цілому погіршення загального стану сучасної економічної кон'юнктури. Упродовж тривалого часу не працює частина вітчизняних аеропортів, багато авіаперевізників скоротили маршрутну мережу та взагалі згорнули ряд напрямів діяльності.

Українська залізниця, незважаючи на матеріальні втрати викликані антитерористичною операцією на сході держави, істотними змінами в розкладі і напрямках руху залізничних потягів, активно допомагає внутрішнім туристам реалізовувати туристичні поїздки в найбільш популярних літніх напрямках — західному (Львівська, Івано-Франківська, Закарпаття області), південному (Одеська, Миколаївська, Херсонська області) та київському. Потяги популярні серед українських туристів через їх економічну доступність. Водночас пасажирські перевезення залишаються збитковими.

Таким чином, головною особливістю розвитку ринку туризму є поступова переорієнтація туристичних операторів на внутрішній ринок, а туристів — на організовані та самостійні подорожі в межах країни з використанням залізничного або автомобільного чи автобусного транспорту. Головною проблемою розвитку ринку є реалізація його ресурсного потенціалу, тобто збільшення обсягу реалізованих туристичних послуг, зокрема для іноземних громадян [1, с. 31—32; 8, с. 42—47; 9, с. 44—45].

Виходячи з визначених аспектів розвитку туристичної галузі України, особливо в умовах гібридного протистояння зовнішнім загарзам, необхідно реалізувати низку механізмів та дієвих заходів в їх межах (рис. 1). Так, значення інституційно-правового механізму полягає в удосконаленні системи нормативно-правового регламентування туристичної діяльності та створення сприятливого інституційного середовища для суб'єктів туристичної галузі; організаційно-адміністративний механізм передбачає покращення стратегічного планування та управління розвитком туристичної діяльності; фіскально-економічний механізм стосується оптимізації системи оподаткування підприємств рекреаційно-туристичного комплексу, посилення інвестиційної привабливості галузі та надання її суб'єктам податкових пільг під конкретні проекти; соціально-психологічний механізм направлений на формування іміджу України як держави, сприятливої для рекреації і туризму, підвищення соціального сприйняття туризму та збереження звичаїв гостинності і доброзичливості [2].

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

В Україні існують усі можливості для забезпечення безпеки розвитку туристичної галузі в умовах гібридних загарз. Так, активне стимулювання галузі повинно бути сконцентроване на використанні переваг та специфічні тенденції у споживчих настроях громадян України щодо організації відпочинку в межах країни. Доречно розширити сфери використання фіскальних методів у туристичній галузі, що стосуватимуться заохочення туристичних операторів, які орієнтовані на внутрішній туризм та соціальний туризм. Наразі в Україні відсутня практика реалізації пілотних проектів (у т. ч. з використанням ресурсів міжнародних фондів технічної фінансової допомоги), одночасно популяризуючи туристично-рекреаційні можливості регіонів України за кордоном, а натомість продовжуються розроблятися і реалізовуватися державні та місцеві програми розвитку внутрішнього туризму. Одним із першочергових заходів органів державного регулювання повинно стати нала-

годження співробітництва з представниками туристичної галузі, що дозволять посилити якість ідентифікації та усвідомлення несприятливих чинників розвитку туризму і забезпечити своєчасне (до початку наступного сезону) їх усунення. Зокрема така співпраця повинна стосуватися покращення дорожньої інфраструктури, функціонування туристично-рекреаційних комплексів, проектування туристичних об'єктів, процедур ліцензування гідів-екскурсоводів тощо.

Також належним чином в Україні не проводиться промоційна діяльність щодо туристичного потенціалу нашої держави на світовому ринку сфери послуг. Відповідно органам державної влади необхідно сконцентрувати увагу на представлення України на провідних світових туристичних ярмарках, виставках, форумах та салонах з оновленими туристичними продуктами, наголос в яких робитиметься на вітчизняній гостинності та забезпечені безпеки іноземних туристів у спокійних і мирних регіонах держави. В сучасних умовах обмежених фінансових ресурсів на державному рівні доцільно розпочати використання сучасних засобів комунікації з нішами потенційних туристів через мережу Інтернет.

Свідченням достатнього рівня безпеки розвитку туристичної галузі є постійне коригування та покращання транспортного сполучення основних регіонів-реципієнтів туристів та регіонів-генераторів туристів. Розвиток внутрішнього туризму вимагає зручного, надійного та комфортного транспортного сполучення. Особливої уваги потребує оновлення парку потягів на українській залізниці для забезпечення достатньої кількості комфортних місць при перевезенні пасажирів за основними туристичними напрямками, особливо у пікові сезони відпочинку. Підсумки діяльності української залізниці за рік та динаміка туристичних потоків в різних регіонах також забезпечать достовірну інформацію щодо прийняття управлінських рішень про доцільність введення, доповнення чи скорочення окремих гілок залізничного сполучення в наступному туристичному сезоні.

Перспективи подальших досліджень повинні стосуватися технологічного осучаснення туристичної галузі України, що дозволить змінити принципи створення вітчизняного туристичного продукту та підвищити рівень його конкурентоспроможності на світовому ринку послуг.

Література:

1. Дисбаланси та механізми розвитку внутрішнього ринку України в умовах воєнних дій на Донбасі: аналіт. доп. / В. І. Волошин та ін. Львів: ЛігаПрес, 2015. 84 с.
2. Мігущенко Ю. В. Механізми розвитку туристичної галузі в умовах тимчасової окупації частини території України: регіональний аспект: аналіт. записка. URL: http://lv.niss.gov.ua/public/File/1/AZ_Mihushchenko_2016.pdf
3. Ilyash O., Dzhadan I., Ostasz G. The Influence of the Industry's Innovation Activities Indices on the Industrial Products' Revenue of Ukraine. *Economics and Sociology*. 2018. № 11 (4). P. 317—331.
4. System transformations of the national economy: challenges and expectations: collective monograph /

edited by O. Vlasiuk and other. Bydgoszcz, Poland: University of Economy Publishing House, 2016. Vol. 1. 357 p.

5. Лупак Р.Л. Оцінювання формування конкурентних переваг туристичних підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 3. С. 189—194.

6. Голод А. Безпека регіональних туристичних систем: теорія, методологія та проблеми гарантування: монографія. — Львів: ЛДУФК, 2017. — 340 с.

7. Мельниченко О.А., Шведун В.О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні: монографія. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2017. 153 с.

8. Охріменко А.Г. Проблеми конкурентоспроможності туристичної галузі України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 5. С. 42—47.

9. Димчук А. В. Формування туристичної політики держави в умовах динамічних змін ринкового середовища. *Економіка та держава*. 2010. № 12. С. 44—45.

References:

1. Voloshyn, V. I. (2015), *Dysbalansy ta mekhanizmy rozvytku vnutrishnoho rynku Ukrayiny v umovakh voyennykh diy na Donbasi* [Imbalances and mechanisms of development of the domestic market of Ukraine in the context of hostilities in the Donbass], LigaPres, Lviv, Ukraine.

2. Mihushchenko, YU. V. (2017), "Mechanisms of the development of the tourism industry in conditions of temporary occupation of part of the territory of Ukraine: the regional aspect", available at: http://lv.niss.gov.ua/public/File/1/AZ_Mihushchenko_2016.pdf (Accessed 10 May 2019).

3. Ilyash, O. Dzhadan, I. and Ostasz, G. (2018), "The Influence of the Industry's Innovation Activities Indices on the Industrial Products' Revenue of Ukraine", *Economics and Sociology*, vol. 11 (4), pp. 317—331.

4. Vlasiuk, O. (2018), *System transformations of the national economy: challenges and expectations*, University of Economy Publishing House, Bydgoszcz, Poland.

5. Lupak, R. L. (2016), "Assessment of formation of competitive advantages of tourist enterprises", *Bulletin of the Khmelnytsky National University*, vol. 3, pp. 189—194.

6. Holod, A. (2017), *Bezpeka rehionalnykh turystychnykh system: teoriya, metodolohiya ta problemy harantuvannya* [Security of Regional Tourist Systems: Theory, Methodology and Guarantee Problems], LDUFK, Lviv, Ukraine.

7. Melnychenko, O. A. and Shvedun, V. O. (2017), *Osoblyvosti rozvytku industriyi turyzmu v Ukrayini* [Features of the development of the tourism industry in Ukraine], NUTSZU, Kharkiv, Ukraine.

8. Okhrimenko, A. H. (2011), "Problems of Competitiveness of the Tourist Industry of Ukraine", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 5, pp. 42—47.

9. Dymchuk, A. V. (2010), "Formation of the tourist policy of the state in conditions of dynamic changes in the market environmen", *Ekonomika ta derzhava*, vol. 12, pp. 44—45.

Стаття надійшла до редакції 29.05.2019 р.